

DOI: 10.31866/2616-745x.8.2021.248193

УДК 172.3

ВПЛИВ ЦІННІСНИХ ЗАСАД ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Костиря Інна Олександрівна^{1а},**Янченко Наталія Миколаївна^{2а}**¹Доктор політичних наук, професор,ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2654-8472>e-mail: prorectorknukim@gmail.com,²Асистент,ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6729-2421>e-mail: nataliavoytsykh@gmail.com³Київський національний університет культури і мистецтв,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133

Надіслано:

02.12.2021

Рецензовано:

09.12.2021

Прийнято:

15.12.2021

Для цитування:

Костиря, І. О., & Янченко, Н. М. (2021). Вплив ціннісних засад процесу глобалізації на міжнародні відносини. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (8), 23–36. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.248193>.

Стаття присвячена аналізу ціннісних засад глобалізації, а саме: толерантності як необхідної умови прогресивного поступу людства у XXI ст. Методологія дослідження ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових та конкретно наукових методів: аналітичний, історичний, концептуальний. Базуючись на доробку С. Федюніної, описано іпостасі толерантності у глобальному просторі: інтеграція життєвих можливостей, культурна інтеграція; політична інтеграція. Науковий досвід М. Уолцера дозволив обґрунтувати п'ять «режимів толерантності» відповідно до суспільно-державного устрою. Показано відмінність цього феномену в умовах багатонаціональної імперії, національної держави та суспільства іммігрантів. Розмежовано поняття толерантності з поняттями терпимості. У результаті дослідження показано труднощі в реалізації абсолютної толерантності, яка не передбачає взагалі жодних стандартів, адже частиною політичної системи визнається будь-яке культурне співтовариство або традиція. Показано

необхідність подолання психологічних стереотипів які заважають толерантному ставленню до іншого. Обґрунтовано потребу взаємодії колективного і особистісного аспектів формування соціокультурного контексту толерантності у міжнародних відносинах. Для провадження цього потрібно більше уваги приділяти концептуалізації не лише теоретичних, але й практичних моделей удосконалення міжнародної політики, які враховуватимуть як національні, так і міжнаціональні процеси інтеграції та дезінтеграції, будуть брати до уваги історію конкретної країни, її народів та різних соціальних груп.

Ключові слова: глобалізація; толерантність; міжкультурний діалог; мультикультуралізм; політкоректність.

Вступ

Явище глобалізації все більш інтенсивно демонструє себе в усіх галузях суспільного життя – від економіки до політики, від освіти до культури. Особливо це помітно у сфері сучасних міжнародних відносин як інтерсуб'єктивному феномені, який особливо чутливий до інтеграційних та уніфікаційних трендів. Те, що раніше здавалося дуже далеким, тепер існує у модусі «близького». А те, що було близьким, раптом віддаляється від нас і стає доступним з будь-якої точки світу. Однак поряд з явищем інтеграції останнім часом все більш помітні дезінтеграційні тенденції, наприклад, регіоналізації та локалізації. Питання глобалізації та антиглобалізації розгортається на фоні неймовірного технічного прогресу, інформаційної революції, демографічних змін росту населення, а також екологічної кризи. За такої ситуації непросто зрозуміти, як саме має розгортатися глобалізація, які сили та інтереси стоять за її переможною ходою. Осмислення векторів консолідації чи розрізнення пролягає через концептуалізацію її ціннісних засад, що могли б втамувати агресивність людства і стати основою умиротворення конфліктів, що характерні для сучасності. Вочевидь, вагомим кроком виокремлення концептуальних основ проблематичної сфери глобалізації, у рамках яких спеціалісти з міжнародних відносин змогли б проаналізувати історичний досвід, виявити «дух епохи» сучасності та здійснити антиципацію майбутнього. Така візія має передувати практичним крокам у сфері міжнародних відносин, адже лише осмислений рух веде до прогресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Однією із таких ціннісних засад глобалізації є, безумовно, толерантність, проблемою якої в контексті процесів глобалізації окремо майже ніхто не займався, але ця тема як окремий аспект проблеми цікавила багато вчених. Починаючи з 80-х рр. XX ст. у західному дискурсі згадана тема привернула до себе увагу багатьох дослідників з різних країн світу. Багато з думок, які лунають є ціннісно нейтральними (зокрема, Е. Гіденс (Giddens, 2004) та С. Леш (Lesh, 2003). Інші вчені помірковано критикують глобалізацію і її вплив (зокрема, У. Бек (Beck, 2001) та З. Бауман (Bauman, 2004). Існує і табір радикальних критиків глобалізації (зокрема, К. Агітон (Aguiton, 2004) та І. Валлерстайн (Wallerstein, 2008)). Така палітра думок, позицій, аргументів доводить, що глобалізація є не простим для аналізу феноменом, що потребує комплексного підходу. Прикладом такого комплексного вектора є дослідження американця індуського походження А. Аппадурай (Appadurai, 1996), який пропонує теорію глобалізації культури.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз толерантності як ціннісної основи глобалізації та її впливу на міжнародні відносини. Визначити її як соціальний орієнтир культурної і соціальної динаміки.

Виклад основного матеріалу дослідження

Варто почати з того, що поняття толерантності є концептуальною основою процесів світової інтеграції, які прийнято називати глобалізацією. Але залишається багато питань як імплементувати цю настанову у практику міжнародних відносин. Звертаючись до Декларації принципів толерантності, що була підписана у 1995 р. членами ЮНЕСКО, ми знаходимо її визначення як «повага, прийняття та правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та шляхів проявів людської індивідуальності (Fediunina, 2015, р. 105). Виходячи з такого формулювання, поняття міжкультурної толерантності, у нашому розумінні формулюється, як складне ментальне утворення, що відображає установку на активну співпрацю з представниками інших етносів. Міжетнічна толерантність може тлумачитися як властивість етнічної спільноти чи її окремого представника, що характеризується готовністю визнати та прийняти легітимність культури, традицій, цінностей, поведінкових та комунікативних моделей, стилів життя інших народностей. Вона проявляється у витримці та самовладанні, здатності людини тривало витримувати вплив іншої культури без зниження адаптивних можливостей.

М. Уолцер слушно зазначає, що «толерантність – це суттєва риса суверенітету і важлива причина, щоб його бажати. Суверенітет гарантує, що ніхто по той бік кордону не може втручатися в те, що робиться на цьому боці. Люди, що мешкають з того боку кордону, можуть бути покірними, байдужими, стійкими, зацікавленими або ентузіастами щодо звичаїв по цей бік кордону, а також вони можуть не мати взагалі жодного бажання туди втручатися. Або, можливо, вони вважають прийнятною обопільну логіку суверенітету: ми не будемо чіпати вас, якщо ви не зачепите нас. «Живи і дай можливість жити іншим» є відносно проста максима, яку необхідно наслідувати, коли обопільне життя проходить по обидва боки чітко проведеної лінії» (Waltzer, 2003, p. 38).

Толерантність є концептуальною основою інтеграції етнічних груп в межах однієї держави. Дослідниця С. Федюніна виокремлює її такі іпостасі:

- інтеграція життєвих можливостей;
- культурна інтеграція;
- політична інтеграція (Fediunina, 2015, p. 105).

Для нашого дослідження плідним є підхід М. Уолцера, який обґрунтовує в п'ять «режимів толерантності» відповідно до суспільно-державного устрою:

– «У багатонаціональній імперії, так само як і в міжнародному суспільстві, об'єктом толерантності є група – незалежно від того, яким є її статус: автономна община чи суверенна держава. Її закони, релігійна практика, судочинство, фінансово-бюджетна і дистрибутивна політика, освітні програми і організація побуту й сім'ї – усе це вважається законним і таким, що має право на існування, підлягає мінімальним і лише іноді зобов'язуючим (або обов'язковим) обмеженням.

– Те саме відбувається і в *консоціації*, але тут додається нова риса: спільне для всіх громадянство, яке значно ефективніше, ніж у більшості імперій, відкриває можливості втручання держави у діяльність груп заради збереження прав індивідуумів.

– У *демократичній консоціації* (як, наприклад, Швейцарія) така можливість повністю реалізована, але ці права не можуть бути ефективно проведені в життя в тих багатьох випадках, коли демократія слабка, коли центральна влада тримається лише на терплячості груп і в основному зосереджена на утриманні їх разом.

– Громадянство в *національній державі* має набагато більше значення. Тут об'єкти толерантності – це окремі особи, котрі розглядаються і як

громадяни, і як члени конкретної національної меншини. Вони є об'єктами толерантності, так би мовити, під своїми родовими іменами. Проте членство в меншинах (на відміну від громадянства в державі) від цих індивідуумів не вимагається: меншини не вживають примусу щодо них, а держава завжди готова надати агресивний захист своїм громадянам від будь-якого насилля. Отже, в національній державі членам національних меншин надаються нові можливості: це вільний вступ до групи, відсутність афіліації з будь-якою групою, або асиміляція в більшість.

– У суспільствах іммігрантів ці можливості ще ширші. Окремі чоловіки й жінки є об'єктами толерантності саме як індивідууми, під власними іменами і їхні переваги вважаються радше особистими, ніж стереотипними. Виникають персоналізовані варіанти життєдіяльності груп, багато різноманітних способів існування, до яких інші члени груп, як і суспільство в цілому, мають ставитися з толерантністю. Фундаментальна ортодоксія характеризується саме цією своєю відмовою вважати цю спільну толерантність приводом для ширшого погляду на свою релігійну культуру. А іноді її протагоністи навіть протиставляють себе режиму толерантності суспільств іммігрантів у цілому» (Waltzer, 2003, p. 49).

Таким чином, слід усвідомити розуміння толерантності в контексті глобалізації як активного свідомого ставлення, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини.

При визначенні толерантності важливо уникати ототожнення цього поняття з поняттями *терпимості*. У іншому випадку така помилка призводить до надання першій ознак пасивності. Терпимість може виявитися у різних критичних ситуаціях та у випадках складного міжособистісного вибору супроводжується стресовими ситуаціями, напругою, проявами фрустрації. Очевидно, що така позиція врешті-решт ризикує призвести до «вибуху» та міжетнічних конфліктів різних форм і масштабів. Сприйняття толерантності як терпимості містить у собі значний конфліктогенний потенціал також тому, що терпіння часто-густо стає причиною відсутності супротиву т. зв. «соціальному злу», що може призвести до виникнення різноманітних системних проблем. Також не можна не згадати ще один термін, який часто вживається поряд з поняттям толерантності, – *політкоректність*. Зазвичай, її визначають як модель поведінки, що виключає дії та слова, які ображають та дискримінують представників різних груп, у тому числі й етнічних (Fedyunina, 2015, p. 106). У поняття політкоректності також входить неприпустимість проявів сексизму, ейджизму, расизму, поділу людей на «нормальних» та «неповноцінних» на різноманітних підставах тощо.

Дослідниця Л. Орбан-Лембрик підходить до проблеми толерантності з психологічної точки зору, вказуючи на труднощі, які пов'язані з цим типом поведінки: «опановуючи новий формат спілкування (йдеться про міжнаціональні відносини), людям важко зосередитися на чомусь одному. Зміна стереотипів у масовій свідомості відбувається непросто і часто сприймається окремими групами людей як крах ідеалів, втрата сенсу життя. Нові стереотипи приживаються важко, суперечливо сприймаються, а часто й заперечуються. Що стосується системи цінностей, то вона характеризується появою нового набору затребуваних суспільством ціннісних орієнтацій, новою ієрархією цінностей. Втрата орієнтирів щодо ієрархії цінностей породжує, передусім, моральну невизначеність. У чому це проявляється? Нині можна вести мову про три полюси в оцінці масовою свідомістю самих цінностей з точки зору моралі: по-перше, існує т. зв. моральний вакуум, коли панує всюдозволеність; по-друге, віддається належне тільки цінностям ринку, тобто світ оцінюється лише категоріями ціни, вартості, грошей, ділових відносин; по-третє, частина людей продовжує дотримуватися традиційної для нашої культури точки зору: духовні цінності понад усе, отож той, хто чинить не так, як ми, є безпринципним, аморальним. Остання позиція хоча й приваблива, але в наш час кваліфікується як одностороння, недостатня, адже може існувати багатомірне бачення світу: для одних це духовні цінності, для інших – цінності ринку, ще для інших – і ті й інші» (Orban-Lembryk, 2008, pp. 74–75).

Різні формати толерантності можуть призвести до різних наслідків, сприяти налагодженню міжетнічних відносин, консолідувати суспільство, з одного боку, та навпаки, стимулювати розвиток конфліктів та міжетнічної напруги, з іншого. Важливим є не лише формат толерантності, який прийнятий у суспільстві, але й наявність або відсутність різних форматів толерантності відносно різних етнічних груп.

Ми з необхідністю погоджуємося з точкою зору Л. Скворцова, згідно з якою толерантність не може залишатися вічним ідеальним станом людства, що «зростає на прекрасному ґрунті загального розуму чи моральної шляхетності». Дослідник зазначає, що «нам не відомий такий соціальний стан, за якого вся маса індивідів, чи принаймні більшість, змагаються у прагненні слідувати спільним інтересам, проявити більший розмах власної душі, готовність до саможертви заради спільного блага та згоди (Skvortsov, 2021). Розглядаючи різні типи толерантності в сучасному світі, Л. Скворцов вважає,

що толерантність об'єктивно пов'язана з проголошенням права всіх народів на виживання. На його думку, вільне духовне зростання як окремої особистості, так і етносу в цілому можливе лише за умов нової рівноваги. Тому більш правомірним є говорити не про універсальність принципів толерантності, а про визначення критерії оптимальності реалізації прав етносів та людини. Такий підхід, згідно з дослідником, відповідає прагненню уникнути катастрофічного протистояння в боротьбі за ресурси.

Л. Сковрцов дотримується точки зору, що селективний підхід та активізація нетерпимості породжує атмосферу толерантності, яка співпадає з умінням пом'якшувати гострі кути. Поруч із відсутністю розуміння того, що відбувається, відсутнє також теоретично обґрунтоване вирішення ключового питання перспективи сучасної цивілізації. «Селективний підхід характеризується, насамперед, внутрішнім розривом із принципами рівності і універсальності, виправданням різних форм нетерпимості. У міжнародному плані він реалізується у створенні «клубів обраних» серед держав, нових союзів, які формуються, виходячи з принципу відбору «своїх». Багатьох тут очікує розчарування: вони заздалегідь зараховують себе до лав «своїх», але це зовсім не означає, що вони потраплять туди обов'язково» (Skvortsov, 2021).

Окрім цього, Л. Сковрцов стверджує, що толерантність може знайти свій вияв у культурі трансю. Фундаментальна особливість такої культури, на думку дослідника, полягає у здатності та вмінні створювати суб'єктивно комфортну ситуацію. Культуру трансю можна розглядати як специфічну форму адаптації людини до критичної ситуації. Суб'єкт такої культури уникає полярностей та поділу на «чорне та біле», добро та зло. Вона міксує все у змішаний стан, відповідно, толерантність і нетерпимість втрачають чіткий сенс. З огляду на міркування Л. Сковрцова, може здатися, що проблема толерантності втратила актуальність у сучасному світі, а на зміну їй висувається питання виживання людства. Однак варто пам'ятати, що толерантність – це принцип життя сучасної людини, яка існує у полікультурному суспільстві, серед різноманіття етносів, груп та субкультур. Без адекватного вирішення проблеми толерантності не можна очікувати вирішення проблеми успішної міжкультурної комунікації. Зважаючи на реалії сучасного світу, поняття толерантності як ніколи потребує ґрунтовного дослідження з точки зору філософії, культурології, соціології, політології та інших суміжних наук.

Глобалізований соціум не може бути стабільним і не може довго існувати, не розвиваючи почуття приналежності у його членів. Почуття приналежності не може бути етнічним і не може ґрунтуватися на загальних характеристиках, оскільки глобалізований соціум надзвичайно різноманітний. Відчуття того, що ти є громадянином тієї чи іншої країни, але все одно

знаходишся далеко від неї, важко зрозуміти і пояснити, але воно буває настільки сильним, що може завдати серйозної шкоди якості громадянства і почуттю відданості спільноті. Коли представники домінуючої культури відносяться до меншин з неповагою та дискримінацією, меншини свідомо чи несвідомо звикають до негативної самооцінки та браку самоповаги.

Як влучно зауважив Ч.Тейлор, соціальне визнання необхідне для усвідомлення особистістю своєї індивідуальності, для самоповаги, відсутність визнання може завдати істотної цим явищам. Тейлор є прихильником теорії рівності більшості і меншості. Кожна суспільна група повинна мати право на збереження своєї культури та її дотримання. Тому коли нова культура вступає у взаємодію з новою країною, ця країна повинна прийняти її в якості рівноправної та такої, що заслуговує поваги.

Складається враження, що теоретичні основи глобалізму закладені саме в політичних концепціях класичного лібералізму. Проте, точність цього висновку, може бути оскарженою принаймні з однієї причини: ця концепція є стандартом, якому не відповідає жоден з режимів, що реально існують. Перед нами постає парадокс: класичний ліберальний режим у чистому вигляді, з одного боку, задає надзвичайно високий стандарт – стандарт *абсолютної толерантності* та водночас не передбачає взагалі жодних стандартів, адже частиною політичної системи визнається будь-яке культурне співтовариство або традиція. Важливо зрозуміти, що в мультикультурній країні культура, яка є протилежною домінуючій, не зникає, а лише трансформується. Як зазначає український дослідник С. Терепищій, «сучасні уніфікаційні процеси у своєму фундаменті містять не ідею космополітизму, а цінності ліберального мультикультуралізму. А отже, ціллю діалектичного підходу до ідеалу громадянина як «продукту освіти» може стати лише культурно толерантна людина, на противагу її націоналістичній свідомості» (Terepyshchyi, 2016, p. 228).

У контексті подібних явищ у розвитку світової спільноти першочергово необхідним є формування культури толерантності та побудови т.зв. толерантної картини світу. Спираючись на дослідження І.Бабич та О.Родіонової, можемо виділити такі три моделі побудови толерантної картини світу:

- асиміляція;
- мультикультуралізм;
- міжкультурний діалог (Babich, 2009, p. 20).

Зупинимось на двох останніх. *Міжкультурний діалог* передбачає відкритість до роздумів, здатність немовби поглянути на себе очима інших. На відміну від асиміляції, він визнає, що для уникнення непорозумінь між спільнотами необхідна неупередженість державної влади, яка не буде надавати пріоритет правам та інтересам більшості. На відміну ж від мультикультуралізму, він вимагає наявність загального ядра, що не залишає місця для морального релятивізму. У рамках міжкультурного діалогу визнається ключова роль організацій громадянського суспільства, за допомогою яких можливо вирішувати повсякденні проблеми недоступними для держави шляхами. Очевидно, що подібний підхід вимагає принципу заборони будь-якої дискримінації, а також жорсткого нейтралітету в питаннях культури і релігії, в силу того, що створені ЗМІ та буденною свідомістю стереотипи сприйняття людей іншої національності, релігії та кольору шкіри з неминучістю приводять до розпалу конфронтації в суспільстві. З іншого боку, слід визнати, що саме поняття міжкультурного діалогу залишається дуже невизначеним. «Біла книга», прийнята Радою Європи в 2008 р, визначає його як процес, що включає в себе відкритий, ввічливий обмін думками між особами та групами з різним етнічним, культурним, мовним, релігійним минулим і спадщиною, який буде засновано на взаємоповазі. Міжкультурний діалог має на меті розвиток більш глибокого розуміння різного світогляду, а також поширення толерантності й поваги до іншого.

Щодо концепції *мультикультуралізму*, що склалася в Західній Європі, то вона вимагала політичного визнання особливої «життєвої моделі» меншин в якості рівноправної моделі більшості приймаючої сторони. Проблема полягала в тому, що пара «більшість–меншість» залишалася на тих же позиціях, що і в концепції асиміляції, з різницею лише, що меншість підтримувалася в своїй інакшості, а не асимілювалася до більшості. Незважаючи на благі наміри, у реальності мультикультуралізм, підкреслюючи відмінні риси різних спільнот, може призвести до сегрегації, створення національних та/або конфесійних районів, у яких та по відношенню до яких будуть зберігатися ті ж самі стереотипи та взаємні упередження. Прийдешня глобалізація загострює існуючі проблеми мультикультурних суспільств, провокуючи виникнення все нових конфліктних ситуацій. Крім того, на перший план виступають страх перед американізацією (вестернізацією), з якої найчастіше асоціюють глобалізацію, і побоювання втратити свою культурну ідентичність. У цих умовах виникає необхідність переосмислення ролі та значення мультикультуралізму, покликаною в ідеалі забезпечувати безконфліктність мультикультурних суспільств (Biletska, 2019).

Висновки

Таким чином, можна стверджувати, що толерантність є не просто бажаним станом суспільної та міждержавної комунікації, але й неодмінною умовою збереження миру на планеті. Найголовнішим для дослідника цінності толерантності у процесі глобалізації є створення у майбутньому того, що він визначає як соціальний орієнтир культурної і соціальної динаміки. Варто, на нашу думку, більше уваги приділяти концептуалізації не лише теоретичних, але й практичних моделей удосконалення міжнародної політики, які враховуватимуть як національні, так і міжнаціональні процеси інтеграції та дезінтеграції, будуть брати до уваги історію конкретної країни, її народів та різних соціальних груп. При осмисленні толерантності в культурній динаміці, варто обґрунтувати спільні культурні смисли соціальної діяльності. Тільки так взаємодія, яку не уникнути в глобалізованому світі, буде відбуватися паралельно з процесами культурного зближення на основі взаємної поваги до цінностей іншого. Те, що відбуваються в індивідуальній свідомості, має з необхідністю транслюватися у сферу міждержавних стосунків, особисті дружні зв'язки мають стати основою міждержавної політики. Такий підхід має бути комплексним і враховувати взаємовідносини на рівні особи, групи, етносу, держави, планетарного суспільства. Колективний і особистісний аспекти мають формувати соціокультурний контекст, що зорієнтований не лише на минуле, але й на сучасність, а ще більше на майбутнє.

Reference

- Aguiton, K. (2004). *Alternativnyi globalizm: Novye mirovye dvizheniia protesta* [Alternative Globalism: New World Protest Movements]. Translated from French by E. Konstantinova and E. Kochetygova. Moscow: Gileia.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Babich, O., Rodionova, O. (2009). Teoriia i praktika multikulturalizma [Theory and practice of multiculturalism]. *Issledovaniia po prikladnoi i neotlozhnoi etnologii* [Research in Applied and Emergency Ethnology], Vol. 215.
- Bauman, Z. (2004). *Globalizatsiia. Posledstviia dlia cheloveka i obshchestva* [Globalization. Consequences for individuals and society]. Translation from English. Moscow: Ves Mir.

- Beck, U. (2001). Chto takoe globalizatsiia?: Oshibki globalizma-otvety na globalizatsiiu [What is globalization?: The Errors of Globalism – Answers to Globalization]. Translation from by A. Grigorieva, V. Sedelnik. Moscow: Progress-traditsiia.
- Biletska, O. (2019). Multykulturalizm yak vazhlyvyi faktor rozvytku suspilstva v hlobalizovanomu sviti [Multiculturalism as an important factor of the society development in a globalized world]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty* [International relations: theory and practice aspects], no. 4, pp. 167–175. DOI: 10.31866/2616-745x.4.2019.177647.
- Fedyunina, S. M. (2015). Tolerantnost v polikulturnom obshchestve XXI veka: mif ili vozmozhnost sokhraneniia tsivilizatsii? [Tolerance in a multicultural society of the XXI century: myth or the condition for the survival of civilization?]. *Vestnik Povolzhskogo instituta upravleniia* [Bulletin of the Volga Institute of Management], no. 2 (47), pp. 102–109.
- Giddens, E. (2004). *Uskolzaiushchii mir: kak globalizatsiia meniaet nashu zhizn* [An elusive world: how globalization is changing our lives]. Translated from English by E. Korobochkin. Moscow: Ves mir.
- Lesh, S. (2003). *Sotsiologiia postmodernizmu* [Sociology of postmodernism]. Lviv: Kalvariia.
- Orban-Lembryk L.E. (2008). Tolerantnist yak osnova adekvatnykh vzaiemyn u polikulturnomu sviti [Tolerance as the basis of adequate relationships in a multicultural world]. *Sotsialna psykholohiia* [Social psychology], no. 4, pp. 73–85.
- Skvortsov, L. V. (2021). *Tolerantnost: illiuziia ili sredstvo spaseniia?* [Tolerance: an illusion or a means of salvation?], [online]. Available at: <http://www.tolerance.ru/hist-ill-ili-sredstvo.php>.
- Terepyschyi, S. O. (2016). *Suchasni osvritni landshafty* [Modern educational landscapes]. Kyiv: Feniks.
- Terepyschyi, S. O. (2007). Standartyzatsiia vyshchoi osvity v informatsiinomu suspilstvi [Standardization of higher education in the information society]. *Vyshcha osvita Ukrainy* [Higher education in Ukraine], no. 3, pp. 38–43.
- Wallerstein, I. (2008). God 2008: smert neoliberalnoi globalizatsii [2008: death of neoliberal globalization]. *Skepsis* [Skepticism], no. 5, pp. 30–41.
- Waltzer, M. (2003). *Pro tolerantnist* [About tolerance]. Translated from English by M. Lupishko. Kharkiv: RA-Karavela, [online]. Available at: <http://www.litopys.org.ua/waltzer/wal04.htm>.

THE INFLUENCE OF THE VALUE BASIS OF THE GLOBALIZATION PROCESS ON INTERNATIONAL RELATIONS

Inna Kostyrya^{1a}, Nataliia Yanchenko^{2a}

*¹Doctor of Political Sciences, Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2654-8472>
e-mail: prorectorknukim@gmail.com,*

*²Assistant,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6729-2421>
e-mail: nataliavoytsykh@gmail.com*

*³Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine*

The article is devoted to the analysis of the globalization values, namely tolerance as a necessary condition for the progressive progress of mankind in the XXI century. The research methodology is based on the complex use of general scientific and specific scientific methods: analytical, historical, and conceptual. Based on the work of S. Fedyunina, the manifestations of tolerance in the global space are described: integration of life opportunities, cultural integration; political integration. M. Walzer's scientific experience allowed to substantiate five "regimes of tolerance" in accordance with the social and state system. The difference between this phenomenon in the conditions of a multinational empire, nation state and immigrant society is shown. The notion of tolerance is distinguished from the notions of reconcilability. The study shows the difficulties in implementing absolute tolerance, which does not require any standards at all, because part of the political system is recognized as any cultural community or tradition. The necessity of overcoming psychological stereotypes that hinder tolerant attitude towards others is shown. The need for interaction of collective and personal aspects of formation of socio-cultural context of tolerance in international relations is substantiated. To do this, more attention should be paid to conceptualizing not only theoretical but also practical models of improving international policy, which will take into account both national and international processes of integration and disintegration, will take into account the history of a country, its peoples and various social groups.

Key words: globalization; tolerance; intercultural dialogue; multiculturalism; political correctness.

ВЛИЯНИЕ ЦЕННОСТНЫХ ОСНОВ ПРОЦЕССА ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Костыря Инна Александровна^{1а}, Янченко Наталия Николаевна^{2а}

¹Доктор политических наук, профессор,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2654-8472>
e-mail: prorectorknukim@gmail.com,

²Ассистент,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6729-2421>
e-mail: nataliavoytsykh@gmail.com

³Киевский национальный университет культуры и искусств,
Киев, Украина

Статья посвящена анализу ценностных принципов глобализации, а именно: толерантности как необходимого условия прогрессивного развития человечества в XXI в. Методология исследования основывается на комплексном использовании общенаучных и научных методов: аналитическом, историческом, концептуальном. Основываясь на наследии С. Федюниной, описаны ипостаси терпимости в глобальном пространстве: интеграция жизненных возможностей, культурная интеграция; политическая интеграция. Научный опыт М. Уолцера позволил обосновать пять режимов толерантности в соответствии с общественно-государственным устройством. Показано различие этого парадокса в условиях многонациональной империи, государственного страны и общества иммигрантов. Разграничено понятие толерантности с понятиями терпимости. В результате исследования показаны трудности в реализации абсолютной толерантности, не предполагающей вообще никаких стандартов, ведь частью политической системы признается любое культурное сообщество или традиция. Показана необходимость преодоления психологических стереотипов мешающих толерантному отношению к другому. Обоснована потребность взаимодействия коллективного и личностного аспектов формирования социокультурного контекста толерантности в международных отношениях. Для этого нужно больше внимания уделять концептуализации не только теоретических, но и практических моделей усовершенствования международной политики, которые будут учитывать как национальные, так и межнациональные процессы интеграции и дезинтеграции, будут принимать во внимание историю конкретной страны, ее народов и различных социальных групп.

Ключевые слова: глобализация; толерантность; межкультурный диалог; мультикультурализм; политкорректность.